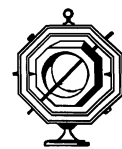

■ De Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap ■

Enige wijzigingen in de Handelsregisterwet

Inleiding

De Handelsregisterwet (Stb. 1984, 353) zal worden ingetrokken en vervangen door een nieuwe Handelsregisterwet. Op 2 november 1994 is hiertoe een wetsvoorstel tot vereenvoudiging van de Handelsregisterwet en wijziging van enige andere wetten ingediend bij de Tweede Kamer¹. Redenen voor wijziging zijn het vervangen van het omslachtige stelsel van meervoudige inschrijving door een systeem van enkelvoudige inschrijving en de mogelijkheid die de techniek biedt om een "papierarm dossier" in stand te gaan houden. Een systeem van elektronische en geautomatiseerde gegevensopslag zal (voor zover de techniek dit toelaat) het systeem van een papieren dossier gaan vervangen. Thans werken de medewerkers van de Kamers van Koophandel al met een geautomatiseerd databestand. Daarnaast houden zij een papieren dossier in stand, hetgeen veel archiefruimte kost en dubbel werk oplevert.

Het publiek bezoekt steeds minder een Kamer om een papieren dossier in te zien. Wil iemand bijvoorbeeld

weten of een persoon daadwerkelijk gevolmachtigde is, dan vraagt hij/zij doorgaans telefonisch om een mededeling of om een uittreksel. Zo'n uittreksel kan op verzoek met één druk op de knop worden geproduceerd. Het uittreksel wordt tegen kostprijs aan de verzoeker ter beschikking gesteld. Ook kan men het geautomatiseerde databestand inzien ten kantore van de Kamer of een aansluiting op dat bestand nemen². In de toekomst wordt ernaar gestreefd dat het verkrijgen van inzage via elektronische weg kan plaatsvinden voor alle te deponeren stukken (jaarrekening, statuten, voorstel tot fusie, rekening en verantwoording van de vereffening etc.). Bijna alle Kamers hebben de jaarrekening thans al elektronisch opgeslagen³. Personen die geïnteresseerd zijn in de ondernemingsgegevens kunnen in de toekomst slechts een elektronisch opgeslagen gegevensbestand inzien.

De Handelsregisterwet zal worden verkort en gemoderniseerd. De nieuwe Handelsregisterwet (hierna: Hrw) biedt de grondslag voor een amvb waarin wordt aangegeven welke gegevens betreffende de onderneming of de rechtspersoon moeten worden ingeschre-

1. Op 22 juni 1995 heeft de Tweede Kamer wetsvoorstel 23970 aanvaard.

2. "KvK-Online" (regionaal of landelijk).

3. De gedeponeerde jaarrekening is vastgelegd op fiche of op beeldplaat. Zie voor de grondslag van deze wijzen van bewaren: art. 2:394 lid 6 BW.

ven. Het is voorts de bedoeling dat de bij amvb te stellen regels die thans nog verdeeld zijn over het Handelsregisterbesluit (1984) en het Besluit bijdragen handelsregister (1988) samen te voegen in één uitvoeringsbesluit⁴.

In deze bijdrage bespreek ik beknopt de volgende wijzigingen in de Hrw:

- wijziging van het stelstel van meervoudige inschrijving door een stelsel van enkelvoudige inschrijving;
- beroep op de kantonrechter wanneer de Kamer of een belanghebbende van mening is dat de onderneming of rechtspersoon ten onrechte niet is ingeschreven;
- verruiming van de kring van personen die bevoegd zijn om opgave te doen;
- elke onderneming of rechtspersoon krijgt een nieuw dossiernummer.

Enkelvoudige inschrijving

De enkelvoudige inschrijving houdt het volgende in:

- er is één object van inschrijving in het handelsregister: hetzij de onderneming (inclusief de rechtspersonsgegevens wanneer de onderneming wordt gedreven door een rechtspersoon), hetzij de rechtspersoon als zodanig (wanneer deze geen onderneming drijft); dit geldt ook voor verenigingen en stichtingen;
- voor alle inschrijvingen betreffende de onderneming behoeft de opgaafbevoegde slechts één Kamer te informeren, ongeacht hoeveel vestigingen de onderneming heeft.

Teneinde de vereenvoudiging terzake van het object van inschrijving te verduidelijken, geef ik eerst het huidige recht weer. Onder het huidige recht kan een vennootschap, coöperatie, onderlinge waarborgmaatschappij of EESV op drie verschillende wijzen staan ingeschreven:

1. De onderneming van de rechtspersoon is gevestigd in een Kamer-gebied waarin zich tevens de statutaire zetel van de rechtspersoon bevindt. In dit geval vallen de Kamer in wier gebied de onderneming is gevestigd (hierna: de ondernemings-Kamer) en de Kamer in wier gebied de statutaire zetel is gevestigd (hierna: de statutaire Kamer) samen. Artikel 9c Hrw bepaalt dat de inschrijving van de onderneming van de rechtspersoon geldt als inschrijving van de rechtspersoon. Dit systeem van enkelvoudige inschrijving van het object van inschrijving wordt in de toekomst "uitgebouwd".

2. De onderneming van de rechtspersoon is gevestigd in het ene Kamer-gebied en de statutaire zetel bevindt zich in het andere Kamer-gebied. Voor de jaarrekening en andere deponeringen op grond van Boek 2 BW dient men het dossier van de statutaire Kamer te raadplegen. De Memorie van Toelichting noemt de weg naar de statutaire Kamer "omslachtig" en "in de huidige tijd niet meer verdedigbaar"⁵.

3. De rechtspersoon is uitsluitend als zodanig ingeschreven bij de statutaire Kamer, omdat de rechtspersoon geen onderneming (meer) heeft (vgl. art. 1 lid 7 Hrw). In handelsregisterkringen spreekt men dan van een zuiver statutaire inschrijving of van een "lege vennootschap" (als het een nv of bv betreft). De Hoge Raad heeft in de Hirschmann-beschikking uitgemaakt dat van een lege vennootschap in de zin van de Hrw sprake is wanneer een vennootschap in het geheel geen activa meer heeft en deswege geen activiteiten (meer) ontplooit⁶.

De nieuwe Handelsregisterwet bewerkstelligt met het ontwerp-art. 4 dat het geval als hierboven onder 2 beschreven, zich niet meer voordoet. Er is maar één object van inschrijving: hetzij de onderneming die is ingeschreven bij de ondernemings-Kamer, hetzij de rechtspersoon als zodanig die is ingeschreven bij de statutaire Kamer.

'De vervanging van de meervoudige in een enkelvoudige inschrijving leidt tot aanpassing van art. 2:19a BW. Thans is alleen de statutaire Kamer bevoegd om de ontbindingsprocedure op de voet van art. 2:19a BW te starten⁷. Dit volgt uit het gebruik van het begrip: woonplaats. Na schrapping van het begrip woonplaats wordt duidelijk dat het op het eerste lid gebaseerde ontbindingsinitiatief moet worden genomen door hetzij de statutaire Kamer (wanneer de rechtspersoon geen onderneming heeft), hetzij de ondernemings-Kamer. Het kan zich voordoen dat een vennootschap niet leeg is in de zin van de Hrw, omdat zij niet voldoet aan de criteria genoemd in de Hirschmann-beschikking, maar wel ontbindingsrijp is in de zin van art. 2:19a lid 1 BW.'

Het dossier volgt het object van inschrijving. Ontwerp-art. 13 bepaalt dat een Kamer het beheer van een dossier aan een andere Kamer moet overdragen zodra uit een opgave blijkt dat die laatste Kamer kennelijk de bevoegde Kamer wordt.

'Dit doet zich bijvoorbeeld voor wanneer de bestuurder van een voorheen lege bv opgeeft dat haar nieuwe onderneming is gevestigd buiten het Kamer-gebied van de statutaire Kamer. Dan moet het dossier door de statutaire Kamer worden overgedragen aan de ondernemings-Kamer. Wanneer de bestuurder vervolgens opgeeft dat de onderneming is opgeheven (zonder dat de ontbinding is uitgesproken) moet het dossier weer worden teruggestuurd naar de statutaire Kamer.'

De keuze voor de enkelvoudige inschrijving komt voorts tot uitdrukking bij ondernemingen met diverse vestigingen verspreid over verschillende Kamer-gebieden. De nieuwe Hrw bepaalt dat opgaafbevoegden de ondernemingsgegevens slechts behoeven op te geven aan één Kamer. Dit is de Kamer in wier gebied de onderneming ligt. Mocht de onderneming meerdere vestigingen hebben, dan is dit de Kamer in wier gebied haar hoofdvestiging is gelegen. De nieuwe Hrw noemt deze Kamer: de hoofdvestigingskamer (ontwerp-art. 1 sub f).

Op de hoofdvestigingskamer rust in principe de plicht tot inschrijving van ondernemingsgegevens⁸. Heeft een inschrijving betreffende de onderneming mede betrekking op een nevenvestiging die niet in haar

4. Het bijdrage-systeem staat op de helling. Een nieuwe Wet op de Kamers van Koophandel ligt in het verschiet.

5. Wetsontwerp 23 970, nr. 3, blz. 2.

6. HR 22 december 1989, NJ 1990, 433 nt. Ma.

7. Voor de stichting en de vereniging blijft gelden dat alleen de statutaire Kamer bevoegd is, omdat alleen ondernemingsloze stichtingen en verenigingen ontbonden kunnen worden ex art. 2:19a lid 2 BW.

8. Wanneer de hoofdvestiging van de onderneming buiten Nederland is gelegen, rust de inschrijvingsplicht op de Kamer van het gebied waar de onderneming haar hoofdneerzetting heeft (vgl. ontwerp-art. 1 sub e).

Kamer-gebied is gelegen, dan geeft de Kamer waarbij de inschrijving is gedaan daarvan onverwijld kennis aan de nevenvestigingskamer, aldus ontwerp-art. 12. Dit betekent dat één Kamer (de hoofdvestigingskamer) het hele dossier bijhoudt van alle vestigingen, ook als er nevenvestigingen buiten haar Kamer-gebied zijn. Aangezien opgaafbevoegden niet langer alle betrokken Kamers behoeven in te lichten, wordt hen enig werk uit handen genomen. Heeft de wijziging van de ondernemingsgegevens slechts betrekking op één nevenvestiging (zoals de volmachtverlening aan een personeelslid dat slechts bij één nevenvestiging werkt), ook dan dient de opgaaf plaats te vinden bij de hoofdvestigingskamer. In de praktijk kan het echter gebeuren dat zo'n wijziging wordt opgegeven aan de nevenvestigingskamer. Deze Kamer zal de opgave dan in ontvangst nemen en doorsturen naar de hoofdvestigingskamer, die voor registratie zal zorgdragen. Het doorgeven van ondernemingsgegevens (van hoofdvestigingskamer aan nevenvestigingskamer(s) en omgekeerd) geschiedt onder verantwoordelijkheid van de hoofdvestigingskamer⁹.

Het tweeledige systeem van enkelvoudige inschrijving in het handelsregister gaat ook gelden voor volledig rechtsbevoegde verenigingen en voor stichtingen. Verenigingen zonder volledige rechtsbevoegdheid kunnen zich inschrijven in het handelsregister. Het stichtingen- en verenigingenregister verdwijnt. Thans vindt bij een stichting met een onderneming in de zin van de Hrw een meervoudige inschrijving plaats: de onderneming wordt ingeschreven in het handelsregister en de stichting in het stichtingenregister. In de toekomst schrijft de Kamer slechts één inschrijvingsobject in: hetzij de onderneming bij de ondernemingskamer, hetzij de ondernemingsloze stichting, vereniging etc. bij de statutaire Kamer.

Het wetsontwerp geeft geen definitie van het begrip onderneming. De ontwerpers verwijzen naar de (bestaande) jurisprudentie. Aangezien het systeem van enkelvoudige inschrijving is ingegeven door praktische behoeften van zowel de beheerders als de gebruikers van de door de Kamers gehouden registers, ligt dit beleidsstandpunt voor de hand. Afgewacht moet worden of de door de Hoge Raad in de Hirschmannbeschikking gegeven omschrijving van de lege c.q. ondernemingsloze vennootschap tevens gebruikt gaat worden voor andere rechtspersonen dan nv's of bv's.

wanneer er géén inschrijving van de rechtspersoon of onderneming heeft plaatsgevonden. Dit impliceert dat de Kamer de gelegenheid krijgt om de handelsregisterpraktijk aan te passen aan de huidige maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de verzakelijking van het beroep¹⁰. Met ontwerp-art. 24 in de hand kan de Kamer of een belanghebbende nieuwe jurisprudentie over ondernemende beroepsbeoefenaren uitlokken.

Ruimere kring van opgaafbevoegden

De kring van opgaafbevoegden wordt uitgebreid. In de praktijk is gebleken dat er behoefte bestaat bij ex-bestuurders, ex-commissarissen en voormalig gevolmachtigden om zelf opgave te kunnen doen van hun uittreding. In de al eerder vermelde amvb zullen voormelde opgaafbevoegde personen worden opgesomd (ontwerp-art. 5 lid 4). Tot de opgaafbevoegden behoort ook de Kamer zelf. Bij amvb wordt geregeld welke gegevens de Kamer ambtshalve mag inschrijven, mits zij een tot opgave verplichte persoon daarvan een schriftelijke mededeling verstrekt (ontwerp-artikelen 10 en 11).

Nieuw systeem van nummering

De plaats waar de onderneming of rechtspersoon in het handelsregister is ingeschreven heeft in de toekomst niet meer op de uitgaande stukken te worden vermeld. Het is voldoende dat een nieuw dossiernummer¹¹ op uitgaande brieven, orders, facturen en offertes prijkt (ontwerp-art. 26 lid 1). Dit nummer blijft gekoppeld aan de onderneming of rechtspersoon, ook wanneer deze zich verplaatst naar een ander Kamergebied. Verenigingen en stichtingen zonder onderneming behoeven het dossiernummer niet te vermelden op stukken die van hen uitgaan (lid 2).

Het nummer dat thans wordt vermeld, is bij de inwerkingtreding van de nieuwe Hrw niet meteen onbruikbaar. De onderneming of rechtspersoon krijgt drie jaar de tijd om de oude papiervoorraden op te maken. Aangezien de inwerkingtreding van de nieuwe Hrw medio 1996 wordt verwacht, heeft de ondernemer of rechtspersoon nog tot medio 1999 de tijd om het nieuwe nummer op de uitgaande stukken te vermelden.

*Mw mr M.Y. Nethe**

Beroep op de kantonrechter wanneer de inschrijving ontbreekt

Thans kan de Kamer (of een belanghebbende) zich alleen dan met een verzoekschrift tot de kantonrechter wenden om doorhaling, aanvulling of wijziging van het ingeschrevene te gelasten wanneer er een inschrijving door een opgaafplichtige is geschied (art. 28 Hrw). De Kamer kan ambtshalve slechts "ongevaarlijke" gegevens (zoals een wijziging van de bedrijfsomschrijving) inschrijven. Zij kan niet zonder opgave van anderen organisaties inschrijven die naar haar mening aan te merken zijn als ondernemingen in de zin van de Hrw.

In de toekomst krijgt de Kamer de bevoegdheid om een verzoekschrift in te dienen bij de kantonrechter

9. Wetsontwerp 23 970, nr. 3, blz. 7.

10. Bij beroepsuitoefening pleegt het volgens de Hoge Raad in het Muramatsu-arrest (HR 22 november 1989, NJ 1990, 674 nt MB) te gaan om bij uitstek persoonsgebonden werkzaamheden van intellectuele of kunstzinnige aard zonder dat daarbij omvangrijke investeringen zijn gedaan.

11. Alle ingeschrevenen zijn in augustus 1995 op de hoogte gesteld van het nieuwe dossiernummer, dat zij desgewenst nu reeds op nieuw briefpapier kunnen vermelden.

* Universitair docent Vakgroep Handelsrecht en sociaal recht, Rijksuniversiteit Groningen.